

Løgmaður á ólavsøku:

Útbyggingar sum ongantið áður — valla kann leggjast meiri fyri uttan tað fær óhepnar avleiðingar innan vinnulívið

Atli Dam, løgmaður, upplýsti í røðu síni á ólavsøku, at gjaldsjavnin í fjør sýndi eitt yvirskot uppá 90 milj. kr.

— Hetta er triðja árið í røðini við yvirskoti, har øll onnur — burtursæð frá 1967 — hava sýnt hall, segði løgmaður

Um stutta tíð leggur tingmannin virki sitt í fyra ára valskeiðnum til metingar.

Andstöðuflokkar og samgonguflokkar hava røð ein drúgván og ofta tungan røður, men sjálvt júst áðrenn at landi verður lagt veit eingin um røð varð borð um borð, ella um nakrir runnu framman seinasta strekkið. Tá dómarnir hava talað — og gera teir tað í seinasta lagi 7. november iár — ber til at gita sær hvønn part av førninginum teir einstøku flokkarnir skulu flyta viðari.

Ivaleynt hava allir tingmenn gott treysti, ti teir hvør sær eru sannførdir um, at stöðutakanir teirra hava verið í tráð við, hvat rætt og skilagott er í samfelagsviðurskiptum.

Kor demokratísins, at veljarin í minsta lagi fjórða hvørt ár skal samtykkja ella vraka hesar stöðutakanir, góðtaka vit, og vilja vit verja hesa skipan, sum uttan mun til valúrslitið veitir rætt til framvegis at virka fyri undirtøku við ymsu hugsanum um samfelagsins skipan, vit hvør sær umboða.

Búgvíð styrkt og konsoliderað

Samgonguflokkarnir meta, at búgvíð, teir lata frá sær ella taka aftur, er munandi styrkt og konsoliderað á øllum teim mongu økjum, sum hitt almenna hevur at umsita, at fyriskipa á, ella kemur í samband við.

Framd er útbygging í eitt mál, vit ongantið fyrr hava sæð, og á so nógvum økjum í senn eru broytingar og ábøtur hendar, at valla kann leggjast meira fyri, uttan at tað fær óhepnar avleiðingar innan vinnulívið.

Neyvan fæst semja um, at útbyggingin er framd í rættari røð ella at tær loysnir, valdar eru, eru tær skilabestu, og hóast samgongan í førum, har ikki stórir meiriluti av tingmonnum hevur verið samdur, einsamøll hevur tikið ábyrgd av nýttu gongdini, so má ivaleynt eisini hon sanna, at á onkrum øki var ikki rokkið tað, ætlað var, og at onkur fyriskipan ella lógáva ikki royndist sum væntað.

Atli Dam

Men hóast mangur situr við hugsanum um, at júst hansara áhugamál áttu at ligið fremri í røðini, mugu vit øll stórt sæð verða nøgd við úrslitini, og nøgd við, at tey tøk, sum undanfarnu ár — í verri tíðum — vórðu tikin fyri at fáa hóskeilig vinnuamboð til vega, ikki vóru til fánýtis, men gjørdur tað møgulegt at nýta prísliga víðrákið innan fiskivinnuna til at røkka longri, enn mangur droymdi um fyri fáum árum síðani.

Nevndi ífjór, at óvissan um, um vit framhaldandi vildu eiga somu innløgumøguleikar at byggja á, var vorðin størri, og sum fráleið komu eisini ymsir avlagandi tættir inn í myndina. Umframt ótryggleikan í gjaldoyrisviðurskiptum og vaksandi avmarkingar í virkismøguleikum á fjárlæðum komu vit undir mein høgga av tiltøkum, tey oljuframleiðandi londini settu í verk undir kreppuni í Miðeystri.

Hóast hetta so munar framda útbyggingin og fjøltáttanin av vinnulívinum so mikið, at árið 1973 royndist okkum hitt avgjørt besta til skurð, og at fyrra helvt av 1974 sýnir vøkstur í útflutningsvirðinum av slíkari stödd, at tað ber til at rokna við, at hann væl vegar ímóti oljuút-reiðslunum. Víst minka tær rakstrarúrslitini, men móguleiki skuldi verið fyri hampuligum rentabiliteti eisini iár.

90 milj. kr. í yvirskoti

Gjaldjavnin í 1973 sýnir 90 milj. kr. í yvirskoti, og er árið sostatt triðja í røðini við yvirskoti, har øll onnur — burtursæð frá 1967 — hava sýnt hall. Útflutningurin vaks við 163 milj. kr. til 471 milj. kr., og er hesin vøkstur av somu stödd sum samlaði útflutningurin í 1967 — tað árið hesir triggir flokkar myndaðu landsstyri. Tað skal tó sigast, at vøxturin eisini stavar frá, at seld vóru gomul skip fyri 37 milj. kr.

Ókingin í útflutningsvirðinum fyrra hálvár 1974 er umleið 70 milj. kr. í mun til fyrra hálvár 1973, og er samanlagt útflutt fyri góðar 250 milj. kr. fram til 1 juli iár.

Hvat víðvirkur iløgum og uppsparing hjá einstaklingi og tí almenna, einstaklingaúrøkum og bruttotjóðarúrøkum, kann ikki sigast annað, enn at vit kunnu vera eintíð við ókingina. Men ivaleynt eru øll ikki samd um, at býtið millum manna av hesi øking hevur verið nøktandi.

Tó er hon í vissan mun komin øllum tilgøðar í realinntøkuni, men tað verður ein uppgáva politikaranna — saman við ymsum felegum og stovnum — framvirk at skipa fyri best móguligum javna í býtinum av meirinntøkum so væl sum av byrðum.

Bruttotjóðarúrtekan, sum fyri átta árum síðani var umleið 450 milj. kr., man iár rivuliga fara um 1 milliard krónur, meðan bruttosparingin, sum tá var 138 milj. kr., í 1973 lá omanfyri 400 milliönir.

Hesin talligi vøkstur sigur tó ikki alt, tí tøluni broytast eisini av prísvekstri og øðrum fyribrigðum. Sambærilig tøl finnast tí ikki, men arbeiðið við at fáa tey til vega er væl áleiðis komið, og kunnu vit vænta at hava tey tøk í komandi ári.

Arbeidsmongdin og virðisøkingin fleirfaldað

Tó kann sigast um tey skjøl, sum hjáløgð eru lógmannsroðuni iár, at í øllum tølunum, sum búskapinum viðvíkja, er goymdur ein realøkonomiskur vøkstur.

Tað er torført at lýsa hann í procentum — hóast menn summi ár hava skotið uppá 6% — men fleiri av sekstíarunum og sjetí-árinu hevur hann ivaleynt verið heldur størri í Føroyum enn t.d. í Danmark.

At so er hevur ymsar orsøkir, eitt nú at vit frammanundan ikki lógu á hædd við hini norðanlondini, men serliga eru tað tær stóru iløgurnar, sum innan nær: um øll øki hava ávirkað eina munandi effektivitetsøking.

Iløgan uppá fólkið í vinnu er í dag so stór — og serliga innan fiskivinnuna — at tann arbeiðsmongd og virðisøking, hvør einstakur kann avrika, er fleirfaldað.

Hetta sæst innan skiparakstur, har tey best útgjördu skipini geva frægastu úrtøkuna. Innan byggidnaðin greiða menn við maskinum byggingar og entreprenørarbeiði av góðsku og størleika, vit ikki hava kent fyrr, og handverk og idnaður framleiða við nýggjum ravmagnsriknum tølum vørur, ið áður vóru torgjörðar, í slíkum tali, at tær eru týðandi í búskapinum.

Men samfelag okkara hevur altíð verið fyri broytingum í umstøðum og innløgumøguleikum, og er tí at hava sær fyri eyga, at vit eisini skulu gjøgnumliva versnandi tíðir, og at tær broytingar verða gjørdar í vinnu-grundarlægnum, sum gerast neyðugar, um vit skulu liggja á tryggari kós.

Vit mugu tí framvegis tryggja javnvág ímillum útbygging av verandi vinnuøkum og av økjum, vit enn ikki hava troytt ella sum litið eru troytt.

Ein ávisur trekleiki í at broyta tær lagaligu umstøður, skaptar eru tí verandi, vil altíð vera, soleiðis at vandi er fyri, at meira enn gott er fer í annan leypin, soleiðis at hann dettur av, tí broytingar koma ov seint.

Skilagóð samfelagsplanlegging neyðug

At hava so skilagóða samfelagsplanlegging, at vit kenna neyðugu tiltøkini, og at tora at fremja tey nóg tíðliga, verður meginuppgáva politikaranna í

komandi árum, har samfelagsspurningar gerast alt meira torgreiddir (kompliseraðir), og har viðskiftið við umheimin, kunnleiki til viðurskiptini har og samvinnan við umheimin alt meir og meir gerst fortreyt fyri jøvnum lag í eini framhaldandi útbygging.

Í Føroyum verður tosað so nógv um ófrælsar stöður og um eyðræning útlendinga. Men hvat er frælsi í okkara verð í dag? Danska skaldið H.C.Branner sigur:

»Absolut frælsi er absolut meningsloysi, tí maður er bert maður gjøgnum eina rúgvu av heftum og bundnum viðurskiptum.«

Skiparakstur — Endurnýggjan

At útvega sær nóg stórt veiðuøki, til at økta skipatalið kann veidda nærur somu nøgd sum áður, søgdu vit ífjór vera fortreytina fyri framhaldandi útbygging og menning innan skiparakstur.

Hagtøluni, flýggjað eru tingmonnum viðvíkjandi manningarpørtum og rakstrarúrslitum hjá veiðufloða okkara, vísa, at hóast vit idag veidda á fleiri leiðum enn fyrr, við størri skipatali og fleiri skipasløgum eftir einum vaksandi tali av fiskasløgum, so eru úrslitini innan allar tættir góð. Serliga er at gleðast yvir vøxturin í fiskimannainntøkum, í teim ymsu veiðuhættunum. Nevnst kunnu serliga linuveiðumenn, sum fyri fáum árum síðani høvdu heldur lakar inn-tøkur, teir liggja nú ájavnt við aðrar.

Til lýsingar av broytingunum í vinnuni eru uppsett tøl fyri veiðunøgd, fiskasløg og veiðuøki ymsk ár innan fyri eitt tíðarskeið uppá 14 ár. Tey sýna, at meðan økið vestanfyri Kappan fyrr var høvuðsálitið, eru í dag fleiri øki, sum hava avgjörðan tyding, men serliga eru tað Norðsjóarleiðirnar, sum nú føða okkum.

Føroyaleiðirnar fáa vaksandi tyding, og vil hesin óvæð økjast, so hvørt vit læra at troyta tær á ymsan hátt, móguleikarnir eru nú böttir eftir samráðingar við aðrar, sum her veiða.

Teir mongu skipasáttmálar gjørdir eru — talan er um einar 35 byggingar — benda á, at menn hava álit á, at tað fer at eydnast at halda fast um flestu